

Наталія Марущак, Олександр Марущак
ПРАВА ЛЮДИНИ: ПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ
 Nataliia Marushchak, Oleksandr Marushchak
HUMAN RIGHTS: POLITICAL ASPECT

Права людини як універсальна цінність визначають межі свободи політики, політиків та державної влади. Міжнародно-правові акти про права людини розглядають державу як основний інструмент забезпечення цих прав і закріплюють за нею відповідні зобов'язання. Права людини окреслюють межі діяльності держави, визначають спрямованість державної політики. Тільки взаємна відповідальність держави і особи, взаємна відповідальність співгромадян створюють той політичний і морально-психологічний клімат, при якому забезпечується дійсна гідність кожної особи, її права та інтереси.

Ключові слова: права людини; держава; політика; гідність; права та свободи.

Human rights as universal values, define the boundaries of freedom of politics, politicians and public authorities. International legal acts on human rights considered the state as the main instrument to ensure these rights, and reinforce her commitments. Human rights delineate the boundaries of state action, which determine the direction of public policy. It is the mutual responsibility of the state and the individual, mutual responsibility of citizens to create the political and psychological climate in which provided the actual dignity of every person, its rights and interests.

Keywords: human rights; state; policy; dignity; rights and freedoms.

Права людини неможливо забезпечити без держави, яка має за своєю суттю і змістом політичну природу. Міжнародно-правові акти про права людини розглядають державу як основний інструмент забезпечення цих прав і закріплюють за нею відповідні зобов'язання. Виступаючи як організована політична влада, держава володіє величезними потенційними можливостями спрямовувати вплив на всі сфери життя суспільства. У статті 3 Конституції України закріплюється, що «права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [1].

Права людини, як частина природи їх носія – індивіда, розглядалися і розглядаються у нерозривному зв'язку із проблемами влади, демократії, соціальних та політичних інститутів. Так, Ф.М. Рудинський визначив права людини як можливості людини в її самореалізації та розвитку, які виникають (існують) завдячуючи власним здібностям (стану) індивіда та (або) у результаті його підтримки з боку держави та суспільства [2, с. 141]. Білоруські вчені визначають права людини як соціально і морально обґрунтовані і підтримані правом вимоги окремих індивідів або соціальних груп до суспільства і держави на підставі їхньої приналежності до людства з метою забезпечення вільного, всебічного розвитку особистості [3, с. 12]. О.Г. Бережнов вважає, що права людини - це «певний мінімум загальносоціальних (в рамках окремого суспільства), загальнолюдських і загальнодемократичних вимог до правового і соціального становища кожної особистості, реалізація яких повинна і може бути забезпечена в будь-якому суспільстві, незалежно від особливостей його соціально-правової системи» [4, с. 173]. О. Хеффе називає права людини «справедливими претензіями людей по відношенню один до одного, а потім - і по відношенню до держави» [5, с. 248].

Визначення прав людини аргументовані в роботах О.А. Лукашевої. Вони пояснюються як «гарантована законом і забезпечена судовим захистом здатність реалізувати свої домагання в різних сферах життєдіяльності ...» [6, с. 2]. Н.Г. Шукліна пропонує такий варіант дефініції: права людини – це досягнуті у ході історичного розвитку людської цивілізації можливості особи задовольняти свої життєво важливі потреби та інтереси, зафіксовані у міжнародних документах і національних нормативно-правових актах, і в силу цього гарантовані та стимульовані з боку міжнародної спільноти, відповідного суспільства і держави [7, с. 67].

Виходячи з цього, права людини – це можливості особистості задовольняти і розвивати свої потреби і інтереси, насамперед, гарантовані державою. І це дійсно так. Категорія прав людини діє виключно у стосунках між людиною і владою. Права людини –

це межі влади. Вони визначають ту сферу життєдіяльності людини, в яку влада (держава) не може втручатись і ті обов'язки, які має держава щодо людини [8].

Права людини як універсальна цінність визначають межі свободи політики, політиків та державної влади. Права людини окреслюють межі діяльності держави, визначають спрямованість державної політики. Права встановлюють чіткі правила, на яких будуються взаємовідносини між особою і державою, розвиваються принципи автономії або співпраці, взаємної відповідальності. «Проблема співвідношення прав людини і політики – це питання про характер політичного режиму, суть якого визначається тим, визнає чи не визнає він панування у суспільстві правових засад, прав людини» [9, с. 237]. Як зазначила Н.Г. Щукліна, «будучи невід'ємним елементом політичного життя, вони, з одного боку, є засобом протистояння свавілля представників державної влади і в такій ролі є механізмом контролю за адміністрацією, обмежують усевладність держави. З іншого боку, вони (за умов їх дотримання) дозволяють подолати відчуження влади від народу за допомогою широкого залучення населення до формування та участі в діяльності держави й інших політичних структур» [7, с. 61].

Водночас, обмеження влади держави правами людини не повинно вести до приниження її ролі. Держава повинна всіма способами сприяти найбільш повному здійсненню прав людини й у той же час не перевищувати міру розумного, щоб не втручатися в особисте життя людей і не обмежувати їхніх прав і свобод. В правах людини має бути встановлений той баланс, який, з одного боку, відкриває особі можливості безперешкодно розвивати свій творчий хист і проявляти творчий потенціал, а з іншого – визнаватися і поважатися загальнодержавні цілі, то, що об'єднує всіх, оскільки особа і держава – «супідрядні самоцілі» [10, с. 542]. Поль Валері в свій час зауважив, що «якщо держава сильна, вона нас придушує, якщо ж слабка – ми гинемо» [11, с. 6]. Дійсно, слабка законодавча, виконавча і судова влада робить людину беззахисною перед різного роду сваволею і беззаконням. У той же час варто враховувати, що права людини стають все більшою реальністю, оскільки вони «зв'язують» державу, встановлюють для діяльності державних органів дозвільний порядок, визначений Конституцією. Тільки тоді, коли право і права людини стають над державою і нав'язують державі свої настановлення, обумовлені розвитком культури і цивілізації, держава також стає цивілізованою» [3, с. 58-59].

Отже, права людини повинні визнаватися й охоронятися суспільством і державою, і саме це має бути реальним фактором відносин між особою і державою, заснованих на принципі свободи та взаємної відповідальності, на нормах права і моралі. Тільки взаємна відповідальність держави і особи, взаємна відповідальність співгромадян створюють той політичний і морально-психологічний клімат, при якому забезпечується дійсна гідність кожної особи, її права та інтереси. Держава має взяти на себе зобов'язання забезпечити їх охорону і захист через систему законодавчих заходів.

Список використаних джерел

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%>.
2. Права человека : Энциклопедический словарь / отв. ред. С.С.Алексеев. – М. : Норма, 2009. – 656 с.
3. Права человека: Учеб. пособ / А.Д. Гусев, Я.С. Яскевич, Ю.Ю. Гафарова и др.; Под общ. ред. А.Д. Гусева и Я.С. Яскевич. – Мн.: «ТетраСистемс», 2002. – 304 с.
4. Бережнов А.Г. Политика и права человека // Политология. Курс лекций / Под ред. М.Н.Марченко. – М.: Наука, 1993. – С.172 – 182.
5. Хеффе О. Политика. Право. Справедливость. Основоположения критической философии права и государства / пер. с нем. В. С. Малахова при участии Е. В. Малаховой. М.: Гнозис, 1994. - 328 с.

6. Общая теория прав человека / [руководитель авторского коллектива и отв. ред. д.ю.н. Е. А. Лукашева]. – М. : Норма, 1996. – 520 с.
7. Шукліна Н. Г. Конституційно-правове регулювання прав і свобод людини і громадянина в Україні (проблема теорії та практики): Монографія. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 424 с.
8. Чепульченко Т. О. Правова держава як гарант дотримання основних демократичних принципів та прав людини у суспільстві // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ccf.org.ua/for-social-workers-article>.
9. Права человека. Учебник для вузов. Ответственный редактор – член-корр. РАН, доктор юридических наук Е.А. Лукашева. – М.: Издательская группа НОРМА - ИНФРА•М, 1999. – 573 с.
10. Кистьяковский Б. А. Философия и социология права / Сост., примеч., указ. В. В. Сапова. – СПб.: РХГИ, 1999. – 800 с. – (Русская социология XX века).
11. Люшер Ф. Конституционная защита прав и свобод личности / Люшер Ф. – М. : Издательская группа «Прогресс» – «Универс», 1993. – 384 с. (пер. с франц.).

Марушак Наталія Володимирівна - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права, Чернігівський національний технологічний університет.

Marushchak Nataliia - Candidate of Law Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Theory and History of State and Law, Constitutional Law, Chernihiv National University of Technology.

E-mail: natalya_mrs@ukr.net

Марушак Олександр Анатолійович - кандидат юридичних наук, викладач кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права, Чернігівський національний технологічний університет.

Marushchak Oleksandr - Candidate of Law Sciences, Lecturer of the Department of Theory and History of State and Law, Constitutional Law, Chernihiv National University of Technology.

E-mail: alexandr_mrs@ukr.net

Іван Осипенко, Діана Косоша

СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ ШАХРАЙСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ivan Osipenko, Diana Kokosha

METHODS OF COMMITTING SWINDLING IN THE MODERN CONDITIONS

У сучасному світі шахрайство відбувається надзвичайно стрімко, новітні технології створюють дедалі ширші можливості для вчинення такого виду злочину. Шахрайство в сучасних умовах характеризується зміною форм і видів, що зумовлено різними причинами. При цьому для сучасних шахраїв характерне використання як старих прийомів, так і нових, раніше невідомих.

Ключові слова: шахрайство; спосіб; обман; зловживання довірою; страхування.

In the modern world, swindling happens extremely rapidly, the new latest technologies create more and more opportunities for committing such a crime. Swindling in the modern conditions is characterized by a change of forms and species due to various reasons. At the same time, modern swindlers use both old methods and new ones, previously unknown.

Keywords: swindling; methods; deception; abuse of trust; insurance.

Останнім часом в Україні шахрайство набуло поширення і характеризується зміною форм, видів і способів. Боротьба з цим видом злочинів є актуальною проблемою в діяльності правоохоронних органів. Пояснюється це тим, що шахрайство традиційно має високу латентність – далеко не всі потерпілі звертаються до правоохоронних органів з заявами про вчинення відносно них шахрайських дій. З економічними перетвореннями в країні, розвитком ринкових відносин пов'язано проникнення шахрайства до сфери підприємницької діяльності: інвестиційної, довірчої, страхової, банківської.

Шахрайство – це заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою (ст. 190 Кримінального кодексу України) [1].

Говорячи про способи шахрайства, слід зазначити, що вони характеризуються такою сукупністю засобів і методів, які дозволяють вчинити обман настільки переконливо, що породжують щире довіру потерпілого, через яку й відбувається передача майна. Аналіз характеру дій шахраїв дозволяє говорити про наявність типових для більшості шахрайських операцій етапів вчинення злочину, що охоплюють: підготовку до проведення шахрайської операції, у тому числі розробку схеми операції, здійснення необхід-